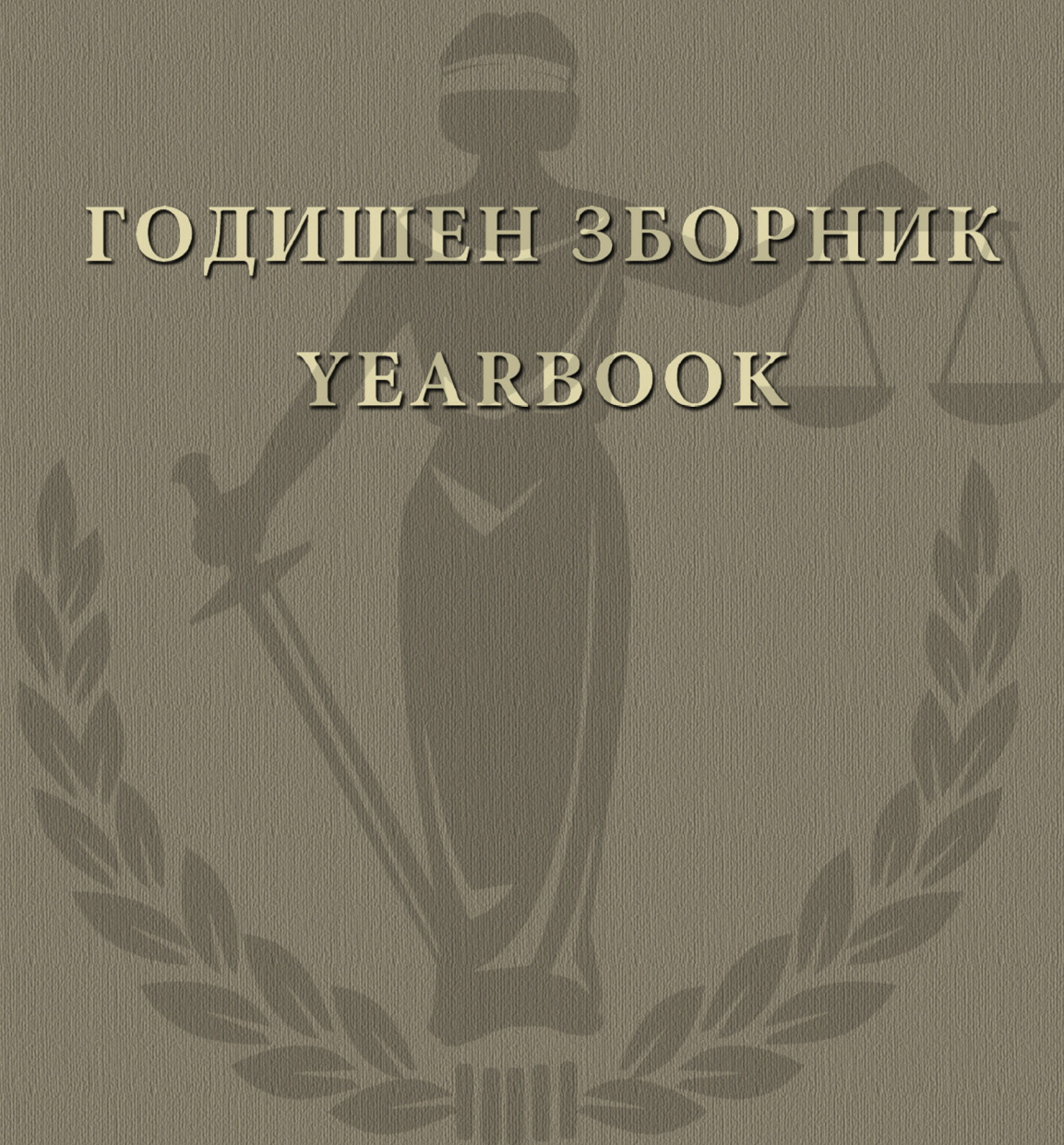

УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ - ШТИП
ПРАВЕН ФАКУЛТЕТ

ISSN 1857-8713

ГОДИШЕН ЗБОРНИК
YEARBOOK

ГОДИНА 10

VOLUME X

GOCE DELCEV UNIVERSITY - STIP
FACULTY OF LAW

**УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ – ШТИП
ПРАВЕН ФАКУЛТЕТ**

ISSN 1857-8713

**ГОДИШЕН ЗБОРНИК
2020**

**YEARBOOK
2020**

ГОДИНА 10

VOLUME X

**GOCE DELCEV UNIVERSITY – STIP
FACULTY OF LAW**

**ГОДИШЕН ЗБОРНИК
ПРАВЕН ФАКУЛТЕТ
YEARBOOK
FACULTY OF LAW**

За издавачот

Проф. д-р Олга Кошевалиска
For the publisher:
Assoc. prof. Olga Koshevaliska, Ph.D

Издавачки совет

Проф. д-р Блажо Боев
Проф. д-р Лилјана Колева Гудева
Проф. д-р Јован Ананиев
Проф. д-р Ана Никодиновска Крстевска

Editorial board

Prof. Blažo Boev, Ph.D.
Prof. Liljana Koleva Gudeva, Ph.D.
Prof. Jovan Ananiev, Ph. D
Prof. Ana Nikodinovska Krstevska, Ph. D

Меѓународен програмски комитет

Проф. Д-р Јован Ананиев,
Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип, Р. Македонија
Проф. Д-р Јадранка Денкова,
Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип, Р. Македонија
Проф. Д-р Жан Пол Ленер,
Универзитет на Луксембург, Луксембург
Проф. Д-р Аленка Верболе,
Универзитет на Љубљана, Словенија
Проф. Татјана Петровна Суспицина,
Московска Правна Академија, Русија
Проф. Габриела Белова,
Југозападен Универзитет
„Неофит Рилски“ - Бугарија

International Editorial board

Prof. Jovan Ananiev, Ph. D,
Goce Delcev University - Shtip
Prof. Jadranka Denkova, Ph. D,
Goce Delcev University - Shtip
Prof. Jean Paul Lehnrs, Ph. D,
University of Luxembourg
Prof. Alenka Verbole, Ph. D,
University of Ljubljana
Prof. Tatjana Petrovna Suspiciina,
Moscow State Law Academy
Prof. Gabriela Belova,
South West University
“Neofit Rilski” - Bulgaria

Редакциски одбор

Проф. д-р Јован Ананиев
Проф. д-р Ана Никодиновска Крстевска
Проф. д-р Борка Тушевска Гавриловиќ

Editorial staff

Prof. Jovan Ananiev, Ph. D
Prof. Ana Nikodinovska Krstevska, Ph. D.
Prof. Borka Tuševska Gavrilovikj, Ph. D

Главен уредник

Проф. д-р Олга Кошевалиска

Managing editor

Assoc. prof. Olga Koshevaliska, Ph.D

Одговорен уредник

Проф. д-р Ана Никодиновска Крстевска

Editor in chief

Prof. Ana Nikodinovska Krstevska, Ph. D

Јазично уредување

Весна Ристова
(македонски јазик)

Language editor

Vesna Ristova
(Macedonian)

Техничко уредување

Славе Димитров

Technical editor

Slave Dimitrov

Редакција и администрација

Универзитет „Гоце Делчев“ - Штип
Правен факултет
ул. „Крсте Мисирков“ 10-А
п. фах 201, 2000 Штип
Р. Македонија

Address of the editorial office

Goce Delcev University – Štip
Faculty of Law
Krste Misirkov 10-A.,
PO box 201, 2000 Štip,
R. of Macedonia

СОДРЖИНА

АМБАРКОВ НИКОЛА ЧОВЕКОВИТЕ ПРАВА ВО ПОЛИТИЧКИОТ СИСТЕМ НА БОСНА И ХЕРЦЕГОВИНА 25 ГОДИНИ ПО ДЕЛТОН	5
АПАСИЕВ ДИМИТАР ФОРМАЛНО-ПРАВНИТЕ ПРИЧИНИ ПОРАДИ КОИ Т.Н.. „ЗАКОН ЗА УПОТРЕБА НА ЈАЗИЦИТЕ“ НЕ Е ЗАКОН - CASE STUDY -	15
АТАНАСОВСКА – ЦВЕТКОВИЌ АНЕТА РИМСКИОТ МАНДАТУМ (ДОГОВОР ЗА ПОЛНОМОШНО) ВО СРПСКИОТ ГРАЃАНСКИ ЗАКОНИК НА ХАЌИЌ	23
ГАЛЕВА ЈОРДАНКА ПОЛИТИЧКИ СИСТЕМ И МУЛТИКУЛТУРНИ АСПЕКТИ ВО КРАЛСТВОТО ДАНСКА И РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА	33
ДОНЧЕВСКА БИЛЈАНА ГЕНЕЗАТА НА ПРАВНАТА ЗАШТИТА НА БАЗИТЕ НА ПОДАТОЦИ ВО САД, ЕУ И МАКЕДОНСКОТО ЗАКОНОДАВСТВО	45
ЃОРЃИЕВА ДИЈАНА, СТОИЛЕВА ЗОРИЦА, ЃОРЃИОСКА ЕМИЛИЈА ВОНРЕДНИ ПРАВНИ ЛЕКОВИ ВО ШПАНСКОТО ГРАЃАНСКО ПРОЦЕСНО ПРАВО	57
ЈОВАНОВА ЕВА, ДИМИТРИЕВСКИ ДЕЈАН КАКО ДО ПОГОЛЕМА БРОЈНОСТ НА ПРАТЕНИЧКИ ВО СОБРАНИЕТО НА РЕПУБЛИКА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА?	65
ЈОСИФОВИЌ ИВИЦА ЕВРОПСКОТО КРИВИЧНО ПРАВО И ЗАЕМНАТА ДОВЕРБА ВО КРИЗА: СТУДИЈА НА СЛУЧАЈ	75
КОЕВСКИ ГОРАН, ТУШЕВСКА ГАВРИЛОВИЌ БОРКА, СПАСЕВСКИ ДАРКО АНАЛИЗА НА МОЖНОСТА ЗА ВОВЕДУВАЊЕ НА ДРУШТВО СО ОГРАНИЧЕНА ОДГОВОРНОСТ СО ЕДНО ЕВРО ОСНОВНА ГЛАВНИНА ВРЗ ОСНОВА НА ГЕРМАНСКИОТ МОДЕЛ	85
КОШЕВАЛИСКА ОЛГА, РОГЛЕВА АЛЕКСАНДРА МЕЃУНАРОДЕН И НАЦИОНАЛЕН КОНТЕКСТ НА ПРАШАЊЕТО ЗА НАСИЛСТВО ВРЗ ДЕЦАТА ОД СТРАНА НА ВОЗРАСНИ ВО СОВРЕМЕНОТО ОПШТЕСТВО	93
САВЕСКИ ДЕЈАН ЗНАЧЕЊЕТО НА УСТАВНАТА ЖАЛБА ВО КРЕИРАЊЕТО НА ИНСТИТУЦИОНАЛНИОТ ОДНОС НА МЕЃУ УСТАВНИТЕ СУДОВИ И ЕВРОПСКИОТ СУД ЗА ЧОВЕКОВИ ПРАВА	105
ТОДОРОВА БИЛЈАНА ЕДНАКВА ПЛАТА ЗА РАБОТА СО ЕДНАКВА ВРЕДНОСТ	119
БИЛЈАНА ПАНОВА СОСТОЈБИТЕ И ПЕРСПЕКТИВИТЕ НА ПРАВНОТО ОБРАЗОВАНИЕ ВО СРЕДНИТЕ УЧИЛИШТА	125
ИЛИЌ ЈОВИЦА СЕБЕСПОЗНАНИЕТО И ПРАВОТО ДА СЕ ЧОВЕКУВА	127

ВОНРЕДНИ ПРАВНИ ЛЕКОВИ ВО ШПАНСКОТО ГРАЃАНСКО ПРОЦЕСНО ПРАВО

Апстракт: Системот на вонредните правни лекови на шпанското граѓанско процесно право е еден од најинтересните на микро компаративно ниво. Ова затоа што шпанскиот законодавец системот на вонредните правни лекови на граѓанската постапка нема да го креира исклучиво согласно француската традиција, туку и согласно својата визија за воедначување на процесните закони. Токму поради ова низ својата двоековна еволуција системот на вонредните правни лекови на шпанското граѓанско процесно право ќе покаже извесни особености, особености кои се туѓи за системот на вонредните правни лекови кој го вовеле германско-австриската процесна доктрина.

Во моментот системот на вонредните правни лекови во шпанското граѓанско процесно право е доста едноставен и составен само од два правни лекови ревизија на конечна одлука и вонреден правен лек поради процесни повреди.

Клучни зборови: *романски процесен круг, вонредни правни лекови, шпанска парнична постапка, ревизија на конечна одлука, вонреден правен лек поради процесни повреди*

DIJANA GORGIEVA⁴
ZORICA STOILEVA⁵
EMILIJA GJORGJIOSKA⁶

EXTRAORDINARY LEGAL REMEDIES IN SPANISH CIVIL PROCEDURE LAW

Abstract: The system of extraordinary legal remedies of Spanish civil law is one of the most interesting on a micro comparative level. This is because the Spanish legislator will not create the system of extraordinary legal remedies in civil proceedings exclusively in accordance with the French tradition but also in accordance with his vision for the unification of procedural laws. It is because of this that through its two centuries of evolution the system of extraordinary legal remedies of Spanish civil procedural law will show certain peculiarities, peculiarities that are foreign to the system of extraordinary remedies introduced by the German-Austrian procedural doctrine.

At present the system of extraordinary legal remedies in Spanish civil procedural law is quite simple and consists of only two remedies revision of the final decision and extraordinary remedy due to procedural violations.

Keywords: *romanian procedural circle, extraordinary legal remedies, spanish litigation, revision of final decision, extraordinary legal remedy due to procedural violations.*

¹ Авторот е доктор по граѓанско право, Универзитет „Св. Кирил и Методиј“ - Скопје, Правен факултет „Јустинијан Први“ во Скопје.

² Авторот е докторант по граѓанско право, Универзитет „Св. Кирил и Методиј“ - Скопје, Правен факултет „Јустинијан Први“ во Скопје.

³ Авторот е доктор по граѓанско право и насловен доцент на Универзитетот „Св. Климент Охридски“ - Битола, Економски факултет во Прилеп.

⁴ Ph. D in Civil Law, Ss. Cyril and Methodius University in Skopje, Faculty of Law Iustinianus Primus in Skopje.

⁵ Ph. D student in Civil Law, Ss. Cyril and Methodius University in Skopje, Faculty of Law Iustinianus Primus in Skopje.

⁶ Ph. D in Civil Law, Assistant professor at the St. Kliment Ohridski University in Bitola, Faculty of economics Prilep.

Вовед

Системот на вонредните правни лекови на шпанското граѓанско процесно право е еден од најмаркантните во романскиот процесен круг на *civil law* системот. Ова затоа што шпанскиот законодавец системот на вонредните правни лекови нема да го креира инспириран исклучиво од францускиот законодавец, туку и согласно својата визија за тројната функција на вонредните правни лекови. Визијата на шпанскиот процесен законодавец дека вонредните правни лекови имаат номофилактичка, унифицирачка и одбранбена функција ќе му даде посебен печат на системот на вонредните правни лекови на шпанското граѓанско процесно право, тесно конектирајќи го со уставното право за ефективна правна заштита. Одовде системот на вонредните правни лекови на шпанското граѓанско процесно е многу интересен пример во компаративното граѓанско процесно право бидејќи за крајна цел има воедначување на процесните закони, а не само испитување на законитоста и правилноста на одлуката *in concreto* (германско-австрискиот модел за изградба на системот на вонредните правни лекови). Токму поради ова, предмет на овој труд ќе биде историскиот развој на системот на вонредните правни лекови на шпанското граѓанско процесно право, модерното решение на Законот за граѓанската постапка на Шпанија од 2000 година за системот на вонредните правни лекови, видовите вонредни правни лекови кои ги познава позитивното шпанско граѓанско процесно право и функциите на вонредните правни лекови.

1. Настанување на системот на вонредни правни лекови во шпанското граѓанско процесно право

Директен антецедент на системот на вонредните правни лекови во Шпанија е доктрината за вонредните правни лекови на револуционерна Франција кон крајот на XVIII век.⁷ Неспорно, шпанското граѓанско процесно право како едно од најеминентните во романскиот процесен круг на европско-континенталниот правен систем, системот на вонредните правни лекови ќе го преземе, а потоа и надгради со свој национален печат поттикнато од практиката на Францускиот касационен суд.⁸ Политичките превирања во Франција по падот на Француската Монархија и редуцирањето на овластувањата на монархот ќе финансираат во ситуација Францускиот касационен суд да ја задржи единствено надлежноста да контролира дали судските органи правилно го применуваат законот во конкретен случај без притоа да го креираат законот (согласно доктрината за поделба на власта на Монтеѕкје).⁹ Токму поради ова Францускиот касационен суд не се изгради како класичен судски орган, туку како *ad hoc* суд со единствена функција анализирање и ревидирање на судските одлуки. Францускиот касационен суд во контекст на ова единствено можел да ја отповика (укине) претходно донесената судската одлука и одново да ја врати за постапување на органот кој ја донел или пак да побара од него да отвори нов процес (судење). Одовде може да се дојде до заклучок дека функцијата на касацијата во своите почетоци е номофилактичка, односно дека касацијата имала за цел објективна заштита на законитоста.¹⁰ Врз основа на оваа француска визија, Уставот на Кадиз од 1812 година (член 261), ова решение конечно ќе го внесе

⁷ Nieva, F. (2003). *El recurso de casación civil*, Ariel, Barcelona, 24. Сепак, шпанското решение за касацијата, нема да се потпре исклучиво на францускиот модел затоа што ќе биде инспирирано и од римската *querella nullitatis* која ќе навлезе во шпанското процесно право во доцното средновековие.

⁸ Потеклото на системот на вонредните правни лекови во Шпанија се врзува за феудална Франција каде ревизијата се користела како инструмент во рацете на монархот со кој се поништувале одлуките на Парламентот, органите кои вршеле судска власт, администрацијата и политичките органи кои не ги почитувале реалните овластувања. Низ текот на времето како рефлексија на политичките превирања во револуционерна Франција редуцирано овие овластувања на монархот преминале во раце на Францускиот касационен суд. Во врска со ова повеќе Видете кај: *Gimeno, S. V. (2009). La casación civil y su reforma. Diario la Ley, 1.*

⁹ Овластувањата на Францускиот касационен суд во овој период ќе бидат ограничени единствено на правилна примена на законот поради страв судиите (кои биле избрани во стариот режим - режимот на Монархот) при вршењето на судската власт одново да не го контролираат законодавецот, како што на пример ќе се случи западно од Ла Манш во Велика Британија.

¹⁰ Во контекст на ова проф. Lopez ќе каже дека функцијата на француската касација во почетокот била уставна односно дека се стремела кон зачувување на поделбата на власта во државата. Во поширок контекст ова значи дека базична функција на касацијата била да го чисти правниот поредок од неуставните закони. Повеќе кај: *Buendía Cánovas, A. (2006). La casación civil, Estudio doctrinal sobre los fines casacionales, Madrid, 113.*

во шпанското процесно право.¹¹ Овој процес иницијално ќе започне во декретите од ноември и декември во 1790 година со кои ќе биде креиран Шпанскиот касационен суд како орган кој треба да внимава на правилната примена на законот и да овозможи поделба на власта.¹² По уставните промени од 1838 година касацијата ќе продолжи да се базира на грешки во судењето (*in iudicando*), но и на грешки во постапката (*in procedendo*) и ќе биде именувана како правен лек за поништување поради повреда на законот или законската доктрина (*recurso de nulidad por infracción de "ley o doctrina legal"*). Правниот лек поништување поради повреда на законот или законската доктрина за прв пат ќе биде наречен касација со Декрет од 1852 година. Инспириран од оваа номофилактичка визија Законот за граѓанската постапка на Шпанија од 1855 година ќе предвиди касација да биде дозволена поради грешки во судењето (*in iudicando*), но и на грешки во постапката (*in procedendo*). Притоа за разлика од француското оригинално решение за касацијата, во Шпанија ќе биде дозволено со касација да се отповикуваат и грешки од фактички карактер при вреднувањето на доказите. Оваа можност за прв пат ќе ја регулира Законот за граѓанската постапка на Шпанија од 1855 година и на овој начин во шпанското граѓанско процесно право касацијата во однос на причините ќе добие на ширина. На овој начин во шпанското граѓанско процесно право касацијата ќе започне да се користи поради непочитување на формата при настанувањето, текот и завршувањето на процесот, но и поради повреди на материјалниот закон. Ова законско решение на Законот за граѓанската постапка на Шпанија од 1855 година ќе предизвика колапс на Високиот трибунал на Шпанија кој ќе биде надлежен во највисок степен да постапува по секоја касација. За да се надмине оваа ситуација ќе биде донесени специјални закони за касација и тоа: Законот за касација од 30.04.1864 година кој ќе регулира реорганизација на салите кои судат во рамки на Високиот трибунал на Шпанија и Законот за касација од 18.06.1870 година кој одново ќе ја регулира касацијата. Сепак овие законски решенија иако значително ќе го подобрат системот на постапување по касациите на организационен и функционален план ќе се покажат како недоволни и како такви ќе бидат пренесени во Законот за граѓанската постапка на Шпанија од 1881 година. На овој начин Законот за граѓанската постапка на Шпанија од 1881 година ќе направи дистинкција меѓу касација поради повреда на законот и законската доктрина (член 1692) и касација поради повреда на формата (член 1693).

2. Систем на вонредни правни лекови на позитивното шпанско граѓанско процесно право

Во времето на донесување на Законот за граѓанската постапка на Шпанија од 2000 година бројот на постапки по касација во тек ќе надминува 15 000 при што во 2005 година ќе се решаваат предмети заклучно со 1998 година. Токму поради ова шпанскиот законотворец при изнесувањето на мотивите за донесување на Законот за граѓанската постапка на Шпанија од 2000 година признава дека процесниот систем од три инстанци кој го вовеле Законот за граѓанската постапка од 1881 година не само што е неефикасен, туку и неостварлив на подолги патеки за реализирање на критериумите на правдата.¹³ Од друга страна и широките причини поради кои било можно поднесување на касацијата ќе спречат касацијата да биде креатор на специјално авторитизираната јуриспруденцијална доктрина. Со самото ова ќе биде отворено прашањето за нова визија (*ab novo*) на системот на вонредните правни лекови во шпанското граѓанско процесно право. Излез од оваа кризна ситуација Законот за граѓанската постапка на Шпанија од 2000 година ќе најде со разделување на вонредниот правен лек касација на два вонредни правни лекови: ревизија на конечна одлука како *non nato* вонреден правен лек¹⁴ и вонреден правен лек поради процесни

¹¹ Delgado, C. J. (2009). *La historia de la casación civil española: una experiencia que aconseja no avanzar en el modelo de unificación de la doctrina*, Revista de Derecho de la Pontificia Universidad Católica de Valparaíso, XXXIII, Valparaíso, Chile, 352.

¹² Шпанскиот касационен суд ќе стане судски орган во 1979 година. Токму поради ова се вели дека од овој момент шпанската касација ќе се роди одново како правосуден, не политички правен лек. Perez, V. (2005) *El papel de los tribunales superiores de justicia ante la casa-ción civil*, en Justicia 3-4, 36.

¹³ Токму поради ова предлог реформите на Законот за граѓанската постапка на Шпанија од 1855 година ќе бидат насочени кон translación на касацијата од Високиот трибунал на Шпанија кон повеќе Високи судови на правдата. Ова ќе биде во согласност со принципот на процесна економија и ќе води кон забрзување на постапувањето по касациите.

¹⁴ Со Законот за граѓанската постапка на Шпанија ревизијата како вонреден правен лек ќе се роди одново затоа што

повреди¹⁵ како и со прецизирање на функциите на вонредните правни лекови. Појдовна точка од која ќе тргне шпанскиот законодавец е дека ревизија на конечна пресуда може да се поднесе за да се спознаат грешките во судењето, а правниот лек поради процесни повреди за да се спознаат грешките во постапката. Крајна цел на шпанскиот законодавец ќе биде функциите на вонредните правни лекови да се сведат на: номофилактичка (вонредните правни лекови да бидат чистител на правниот поредок од неуставните закони, последен збор во интерпретирањето на законите), одбранбена (одбрана на правата на странките во процесот) и унифицирачка (да се елиминираат потенцијалните аномалии кои може да се појават при примената на законот што треба да води кон зголемување на правната сигурност преку единствена примена на законот за секој, но и правилна примена на објективното право во конкретен случај што во крајна линија треба да води кон воедначување на процесните закони).¹⁶ Со самото ова шпанскиот систем на вонредните правни лекови¹⁷ се приближува кон англоамериканскиот систем на правни лекови.

2.1. Ревизија на конечна одлука (revisión de sentencia firme)

Ревизија на конечна одлука е најчесто користен вонреден правен лек во шпанското парнично право. Станува збор за деволутивен правен лек непрепознатлив за германскиот процесен круг на европско-континенталното граѓански процесен систем. Ова затоа што ревизијата на конечна одлука може да се поднесе поради причини поради кои може да се бара повторување на постапката во европското континентално граѓанско процесно право но и поради причини специфични само за овој вонреден правен лек кои имаат унифицирачка функција на доктрината. Општо правило за дозволеност на вонредниот правен лек ревизија на конечна одлука е одлуката да биде изречена во втор степен од правосуден орган на некоја автономна провинција.¹⁸ Едновременно со ова треба да биде исполнет некој од следниве услови: вредноста на предметот на спорот да надминува 600.000 евра, вредноста на предметот на спорот да не надминува 600.000 евра, но одлуката од материјален (содржински) аспект да е подложна на ревизија, затоа што е во спротивност на практиката која ја воспоставил Врховниот суд или ако одлуката опфаќа фактички или правни прашања за кои постои различна пракса меѓу правосудните органи на автономните покраини или доколку одлуката се однесува на правни норми кои важат повеќе од 5 години или доколку одлуката била изречена во процес кој имал за објект заштита на фундаментални човекови права со исклучок на оние кои ги опфаќа членот 24 од Уставот на Шпанија (правото на ефективна правна заштита) затоа што за повреда на членот 24 од Уставот на Шпанија се бара правна заштита со поднесување на вонредниот правен лек поради процесни повреди, Според чл. 510 од Законот за граѓанската постапка на Шпанија вонредниот правен лек ревизија на конечна одлука може да истакне доколку: 1) по изрекување на одлуката се пронајдат или добијат одлучувачки документи до кои претходно не можело да се дојде поради виша сила или поради дејствие на странката во чија корист е изречена конечната одлука, 2) документите на кои се базира одлуката на граѓанскиот суд подоцна во кривична постапка се декларираат за лажни, 3) одлуката е донесена врз база на докажување со сведочење или вештачење, а сведокот или вештакот подоцна биде осуден за лажно сведочење/вештачење под услов исказите или наводите да биле одлучувачки за донесување на одлуката и ако 4) конечната одлука е донесена неправично со подмитување, измамништво или насилство. Како посебна причина за истакнување на ревизија на конечна одлука според чл. 510 став 2 од Законот за граѓанската постапка на Шпанија се истакнува и ситуацијата кога е донесена конечна одлука меѓутоа Европскиот суд за човекови права ќе декларира дека таа одлука била изречена со прекршување на некое човеково право кое го признава Европската конвенција за заштита на човековите права и фундаментални слободи, под услов доколку повредата по својата

овој вонреден правен лек целосно ќе премине во раце на Високите судови на правдата и целосно ќе биде елиминирани надлежностите на Уставниот суд, ќе се фрагментира законската доктрина на процесната, но и затоа што ќе се „жртвуваат“ некои од основните класични причини на касацијата.

¹⁵ Вонредниот правен лек поради процесни повреди во суштина е ревизија поради непочитување на формата (*casacion por quebrantamiento de forma*). Gimeno, S. V. (2009). *La casación civil y su reforma*. Diario la Ley, 2.

¹⁶ Во врска со ова повеќе Видете кај: Gimeno, S. V. (2009). *La casación civil y su reforma*. Diario la Ley, 1-2.

¹⁷ За позитивниот систем на вонредните правни лекови повеќе Видете чл. 468-489 од Законот за граѓанската постапка на Шпанија од 2000 година.

¹⁸ Член 477 став 2 од Законот за граѓанската постапка на Шпанија.

природа и сериозност создала ефекти кои не може да се отстранат на ниту еден друг начин освен со вонредниот правен лек ревизија на конечна одлука. Поради секоја од погоре наведените причини оштетената странка¹⁹ може да бара поништување на одлуката најдоцна во рок од 6 години по објавувањето на одлуката чие поништување се претендира²⁰ под услов доколку не поминале 3 месеци од денот на откривањето на подмитувањето, измамата или насилството и тоа до граѓанско одделение на Врховен суд или граѓанските највисоки судови на правдата во согласност со Законот за организација на правосудството на Шпанија.²¹ Поднесувањето на вонредниот правен лек ревизија на конечна одлука по правило не го одлага извршувањето на конечната одлука.²² Одлука по вонредниот правен лек ревизија на конечна одлука донесуваат Врховен суд (*in procedendo*) или граѓанските највисоки судови на правдата (*in iudicando*) и против таа одлука не е дозволен никаков правен лек.²³ Доколку се направи анализа на причините поради кои може да се поднесе ревизија на конечна одлука во шпанското граѓанско процесно право може да се дојде до заклучок дека ревизија на конечна одлука не може да се поднесе поради повреда на материјалниот или процесниот закон. Причината за ова законско решение секако лежи во опасноста Високиот суд да не се претвори во „четврта инстанца“ која ќе ги преиспитува одлуките изречени од граѓанските највисоки судови на правдата при постапување по вонредниот правен лек поради процесни повреди.²⁴ Оттука мотив на вонредниот правен лек ревизија на конечна одлука е спречување на повреда на нормите кои се применуваат за да се решат проблемите во врска со објектот на процесот.²⁵

2.2. Вонреден правен лек поради процесни повреди (*recurso por infracción procesal*)

Антецедент на вонредниот правен лек поради процесни повреди е старата шпанска касација поради повреда на формата.²⁶ Основна процесна претпоставка за користење на вонредниот правен лек поради процесни повреди во шпанското граѓанско процесно право е непочитување на поведувањето водењето и текот на процесот (попрецизно граѓанската постапка како конкретен вид на процес) поради конкретни неправилности од формален процесен аспект. Вонредниот правен лек поради процесни повреди може да се истакне против конечни судски одлуки од втор степен пред граѓанското прво одделение на Врховните судови на правдата.²⁷ Граѓанското одделение на Врховните судови на правдата одлучува по вонредниот правен лек за процесни повреди под услов да е донесена конечна одлука во втор степен од правосудните органи на Автономните покраини со исклучок на Андалузија, Астурија, Канталабрија, Сиудад Мадрид и Кастиља де Ла Манша. Причини поради кои може да се истакне овој вонреден правен лек се *numerus clausus*: 1) повреда на нормите за правосудството и објективната и функционална надлежност, 2) повреда на процесните норми кои ја регулираат одлуката, 3) повреда на законските норми кои регулираат акти или гаранции на процесот и 4) повреда во граѓанската постапка на основните човекови

¹⁹ Член 511 од Законот за граѓанската постапка на Шпанија.

²⁰ Член 512 од Законот за граѓанската постапка на Шпанија

²¹ Член 509 од Законот за граѓанската постапка на Шпанија. Во Шпанија највисок правосуден орган е Врховниот суд кој хиерархиски се наоѓа над сите Врховни судови на правдата. Функциите на овој суд единствено се ограничени со уставните гаранции, а седиштето на овој суд се наоѓа во Мадрид. Врховниот суд суди на територијата на цела Шпанија. Веднаш под Врховниот суд хиерархиски се наоѓаат Врховните (високите) судови на правдата. Врховните судови на правдата се највисоки органи во автономните покраини во Шпанија. Секоја автономна покраина на Шпанија има по еден Врховен суд на правдата. Овие судови одлучуваат за ревизиите на конечна одлука кои ја засегаат конкретната автономна покраина, но и се последен збор на судовите во автономните покраини. Судовите на автономните покраини се најниски правосудни специјализирани судови кои се составени од општо и жалбено одделение.

²² Исклучок од ова се само причините предвидени со член 566 од Законот за граѓанската постапка на Шпанија.

²³ Член 516 од Законот за граѓанската постапка на Шпанија.

²⁴ Несомнено функцијата на Високиот суд треба да се сведи исклучиво на поништување на одлуките кои се во спротивност на правниот поредок. Ramos, O. (2007). *Derecho procesal civil*, Valencia, 538.

²⁵ Член 477 став 1 од Законот за граѓанската постапка на Шпанија од 2000 година.

²⁶ Delgado, C. J. (2009). *La historia de la casación civil española: una experiencia que aconseja no avanzar en el modelo de unificación de la doctrina*, Revista de Derecho de la Pontificia Universidad Católica de Valparaíso, XXXIII, Valparaíso, Chile, 356.

²⁷ Член 468 од Законот за граѓанската постапка на Шпанија.

права признаени со член 24 од Уставот на Шпанија.²⁸ Вонредниот правен лек поради процесни повреди се поднесува пред трибуналот кој ја донел одлуката во рок од 20 дена сметано од денот на известувањето или доставувањето на одлуката до секоја од странките. Трибуналот по примот на вонредниот правен лек поради процесни повреди истиот е должен да го достави до граѓанското одделение на Врховните судови на правдата, освен доколку оцени дека не е постои причина за истакнување на овој правен лек или доколку барањето не е фундаментизирано со докази. Одлуката по повод вонредниот правен лек поради процесни повреди која ја изрекуваат врховните судови на правдата е конечна одлука и против неа не е дозволен правен лек.²⁹ Како што може да се забележи вонредниот правен лек поради процесни повреди во шпанското граѓанско процесно право се истакнува поради некои суштествени процесни повреди на граѓанската постапка, па поради ова може да се говори за паралелизам меѓу причините за истакнување на овој вонреден правен лек и некои причини за повторување на постапката кои ги прифаќа класичната европско-континентална процесна теорија и законодавство. Идејна основа за користење на вонредниот правен лек поради процесни повреди е да се елиминираат пречките кои може да доведат до ништовност на граѓанскиот процес и кои може да доведат до поведување на постапка поради повреда на правото на ефективна правна заштита регулирано во членот 24 од Уставот на Шпанија. Цел на користењето на овој вонреден правен лек е контрола на регуларноста и валидноста на процесното постапување и остварување на законот кој се однесува на дејствијата и процесните гаранции.

2.3. Причини за неегзистентност на повторувањето на постапката како вонреден правен лек во шпанското граѓанско процесно право

Вонредниот правен лек повторување на постапката во шпанското граѓанско процесно право не постои во онаа смисла како што е препознатлив во австриско-германската процесна доктрина, законодавство и практика.³⁰ Ова во огромна мера е последица на процесната традиција, имплементирањето на апстрактните теории за правната природа на правото на правната заштита и специфичниот систем за поништување (касација) на одлуките кој е прифатен во Шпанија. Повторувањето на постапката како вонреден правен лек е туѓо за шпанското граѓанско процесно право затоа што влијанието на австриското граѓанско процесно право кое иницијално ги вовеле тужбите за поништување во 1911 година овде ќе биде минимално. Имплементирањето на апстрактните теории за правната природа на правото на правната заштита во шпанското граѓанско процесно законодавство спречува повторувањето на постапката да егзистира како вонреден правен лек онака како што го познава австриско-германското граѓанско процесно законодавство затоа што повторувањето на постапката во суштина означува ново судење – нова граѓанска постапка, а со ова и одново остварување на правото на правната заштита, а не остварување на правото на правната заштита во истото судење - постапка. Оваа позиција на шпанската процесна теорија има свои рефлексии врз системот за поништување на одлуките така што шпанското граѓанско процесно законодавство прифаќа систем за поништување на одлуките и конечно одлучување од повисок суд, а не систем за поништување на одлуките од жалбен суд или одлучување по предметот на судот а quo.³¹ Оваа позиција на процесната доктрина доведува до состојба повторувањето на

²⁸ Член 469 од Законот за граѓанската постапка на Шпанија. Според член 24 од Уставот на Шпанија сите правни субјекти имаат право на ефективна правна заштита од судови и трибунали при остварувањето на своите права и законски легитимирани интереси без во никој случај истите да не бидат задоволени. Сите правни субјекти имаат право на судија одреден со закон, на право на одбрана, на информирање за тужбените барања насочени спрема нив, на процес без непотребни одложувања со сите гаранции, како и на користење на дозволените средства за докажување.

²⁹ Член 476 став 4 од Законот за граѓанската постапка на Шпанија.

³⁰ За карактеристиките на вонредниот правен лек повторување на постапката повеќе Видете кај Јаневски А., Зороска Камилоска Т. (2009) *Граѓанско процесно право, Книга прва – Парнично право*, Правен факултет „Јустинијан Први“ - Скопје, Скопје, 476-483.

³¹ Во граѓанската процесна теорија постојат три системи за поништување на одлуките: систем за поништување на одлуките од повисок (касационен) суд и враќање на предметот на судот кој првично одлучувал за да одлучи одново, систем за поништување на одлуките поради материјални или процесни повреди од касационен суд и систем за замена на одлуката од ad quem судот во секој случај како чисто теориски систем за поништување без оглед на постоење на процесна или материјална повреда.

постапката како вонреден правен лек во Законот за граѓанската постапка на Шпанија да биде супсумиран во вонредните правни лекови: ревизија на конечна одлука (*revisión de sentencia firme*) и правниот лек поради процесни повреди (*recurso por infracción procesal*). До овој заклучок може да се дојде ако се изанализираат причините поради кои се истакнуваат овие вонредни правни лекови во шпанското граѓанско процесно право.³² Како што може да се забележи вонредниот правен лек ревизија на конечна одлука во шпанското граѓанско процесно право не ги опфаќа сите причини поради кои може да се бара повторување на постапката во класичното европско-континентално граѓанско процесно право. Оттука може да се говори за паралелизам, но не и идентичност меѓу овие два вонредни правни лека. Од друга страна дел од причините поради кои може да се бара повторување на постапката во шпанското граѓанско процесно законодавство се опфатени и со вонредниот правен лек поради процесни повреди.

2.4. Однос меѓу вонредните правни лекови во шпанското граѓанско процесно право

Основно правило на Законот за граѓанската постапка на Шпанија е дека странката може да користи само еден вонреден правен лек во граѓанска спорна постапка. Ова поконкретно значи дека мора да оптира за еден од двата вонредни правни лекови: ревизија против конечна пресуда или да поднесе вонреден правен лек поради процесни повреди. Во ситуација доколку странката истовремено ги поднесе и двата вонредни правни лекови ќе се смета дека ниту еден не е поднесен.³³ Исклучок од ова правило единствено е ситуацијата кога вонредниот правен лек поради процесни повреди се користи за ретроактивност на дејствија во моментот кога настанува повредената одлука.

Заклучни согледувања

Системот на вонредните правни лекови во граѓанската постапка шпанскиот законодавец го создаде со цел воедначување на процесните закони. Станува збор за многу специфично компаративно решение кое е без пандан во националните решенија во германскиот процесен круг на *civil law* системот. Од друга страна ова решение отстапува и од француската традиција за вонредните правни лекови како доминантна во романскиот процесен круг на *civil law* системот. Системот на вонредните правни лекови во граѓанската постапка на Шпанија се креирал нешто повеќе од два века со цел воедначување на процесните закони. Формално-правно првично бил регулиран со Уставот на Кадиз во 1812 година како уставно-процесна материја, а последно со Законот за граѓанската постапка на Шпанија како процесно-уставна материја. Законот за граѓанската постапка на Шпанија од 2000 година е позитивно решение со кое се регулира системот на вонредните правни лекови во граѓанската постапка. Главна новина која ја регулираше овој закон е разделување на вонредниот правен лек касација на два вонредни правни лекови: ревизија на конечна одлука како *non nato* вонреден правен лек и вонреден правен лек поради процесни повреди. Појдовна точка од која тргнува позитивниот шпански процесен законодавец е дека ревизија на конечна пресуда може да се поднесе за да се спознаат грешките во судењето, а правниот лек поради процесни повреди за да се спознаат грешките во постапката. Крајна цел на Законот за граѓанската постапка на Шпанија е функциите на вонредните правни лекови да се сведат на: номофилактичка (вонредните правни лекови да бидат чистител на правниот поредок од неуставните закони, последен збор во интерпретирањето на законите), одбранбена (одбрана на правата на странките во процесот) и унифицирачка (да се елиминираат потенцијалните аномалии кои може да се појават при примената на законот што треба да води кон зголемување на правната сигурност преку единствена примена на законот за секогo, но и правилна примена на објективното право во конкретен случај што во крајна линија треба да води кон воедначување на процесните закони).

³² Причините поради кои странките може да бараат поништување на одлуките во шпанското граѓанско процесно право кај вонредните правни лекови се *numerus clausus* предвидени во Законот за граѓанската постапка, за разлика од редовните правни лекови каде *causa impugnationis* е слободна. *Oliva, S., Andrés G., Ignacio V., Torres J., (2016). Curso de Derecho procesal civil*, Editorial Universitaria Ramón Areces, Madrid, 280.

³³ Член 466 став 2 од Законот за граѓанската постапка на Шпанија.

Користена литература

- [1] *Buendía Cánovas, A. (2006). La casación civil, Estudio doctrinal sobre los fines casacionales, Madrid.*
- [2] *Gimeno, S. V. (2009). La casación civil y su reforma. Diario la Ley.*
- [3] *Delgado, C. J. (2009). La historia de la casación civil española: una experiencia que aconseja no avanzar en el modelo de unificación de la doctrina, Revista de Derecho de la Pontificia Universidad Católica de Valparaíso, XXXIII, Valparaíso, Chile.*
- [4] *Јаневски А., Зороска Камировска Т. (2009) Граѓанско процесно право, Книга прва – Парнично право, Правен факултет „Јустинијан Први“ Скопје, Скопје.*
- [5] *Nieva, F. (2003). El recurso de casación civil, Ariel, Barcelona.*
- [6] *Oliva, S., Andrés G., Ignacio V., Torres J., (2016). Curso de Derecho procesal civil, Editorial Universitaria Ramón Areces, Madrid.*
- [7] *Perez, V. (2005) El papel de los tribunales superiores de justicia ante la casación civil, en Justicia 3-4.*
- [8] *Ramos, O. (2007). Derecho procesal civil, Valencia.*
- [9] Закон за граѓанската постапка на Шпанија од 2000 година.
- [10] Устав на Шпанија од 1978 година